

▲ «MĒNESS fāzēm neticu. Es ticu darbam. Mēness jūsu vietā nestrādās. Ja kaut kas nesanāk, tad jādara atkal. Neatmaidība dod rezultātu, neatmaidība ir veiksmes pamatā,» saka Eduards Ostrobrods, uzņēmējs, kurš nu jau sauc sevi par fermeri. Viņa ģimene lauku īpašumu Rendā savulaik iegādājās kā vasaras mītni, taču iestādītie pāris valrieksti lika saprast – lūk, iespēja!

FOTO – AIVARS LIEPIŅŠ, DIENAS MEDIJI

Tic nevis mēness fāzēm, bet darbam

Aiva Kalve

Eduards Ostrobrods Rendā stāda valriekstus un cer Latvijā to attīstīt par veselu lauksaimniecības nozari

JA jau ir ziemeļu citrons – cidonija, Latvijā griezdamās aug vīnogas un tiek darīts vīns, tad kāpēc gan te nevarētu rudenos ievākt arī valriekstu ražu? Šie koki ar nēciliem kastaņveidīgiem augļiem tā kā redzēti – ceļojumos dienvidzemēs, botāniskajā dārzā, pie senajām muižām Latvijā. Valriekstam pie mums ir labas perspektīvas – tā domā Eduards Ostrobrods, kurš Rendā iekopis itin plašu valriekstu dārzu un jau pārdod stādus. Viņš prot ieinteresēt un pārliecināt.

Meklējot vasaras mītni

2008. gadā Eduards ar tēvu atbrauca uz Latviju, lai meklētu vietu vasarnīcai. Pagājušā gadsimta beigās viņi bija apmetušies uz dzīvi Izraēlā. Līdz tam ģimene vasaras mēdza pavadīt Sāremā, taču nokļūšana līdz salai tomēr bija mazliet sarežģīta un ilga. «Gribējām, lai blakus būtu arī ezers, tad nu nopirkām nelielu zemesgabalu. Vajadzēja tehniku, lai to iztīrītu un sakoptu. Plānojām un domājām. Bija izdevība piepirkt klāt zemi, un tā desmit gadu laikā īpašums ir jau ap 100 hektāru,» lietišķi stāsta Eduards. Vasarnīcai tā kā padaudz... «Jau tad, kad sākām te meklēt iespēju dzīvot, zinājām, ka gribam nodarboties ar lauksaimniecību.»

Toreiz Eduarda tēvs iestādīja divus valriekstus, kas nu jau dod itin labu ražu. «Sapratām, ka koki labi aug. Painterēsējos, un izrādījās, ka neviens Latvijā tā nopietni valriekstus neaudzē, jo nav jau nemaz, kur pirkt stādus. Lieli koki šur tur bija, jo baroni tos kā eksotiku savulaik stādīja pie muižām, bet neviens nepievērsa uzmanību augļiem. Sapratām, ka tā ir iespēja. Tas ir unikāls produkts, konkurentu Latvijā nav.»

Plāni ir lieli. Starp citu, kad nogaršojam Latvijā audzēto valriekstu, var piekrist fermerim, ka tas ir salds, ar plānu mizu. «Krītot zemē, valrieksts domā, ka viņam vajag spēku, lai pārziemotu un iesakņotos. Tas iespringst. Un tāpēc ir tik salds, tik veselīgs, jo vajag gan vitamīnus, gan minerālvielas, lai izdzīvotu,» tālāni skaidro Eduards.

Matemātisks piegājiens

Dārzā ir valriekstu sējumi un stādījumi dažādās stadijās. Vienā dobē – sējeņi, uz kuriem pēc tam tiks uzpotēta šķirne. Potēti tiek otrā gada kociņi. Trešā gada stādi jau ir gatavi stādīšanai pastāvīgā vietā. Pirmā raža būšot ceturtajā gadā. Tiesa, tie būs vien daži rieksti, ko drīzāk gan vajadzētu noraut, lai kokam būtu spēks augt. Bet jau piektajā gadā var cerēt uz kādu groziņu ar riekstiem. 12 gadu vecs valrieksts, ja netiek attiecīgi formēts, to apgriežot, jau ir dižens koks. Eduarda dārzā tādām vainags ir desmit metru platumā. No tā pagājušajā gadā viņš novācis 40 kilogramus valriekstu un, izskatās, arī šogad gaidāma laba raža.

Eduards valriekstu biznesa perspektīvu izskaidro matemātiski: «Ja ir viens hektārs zemes, iestāda 100 valriekstu kokus. Pēc 5–6 gadiem var cerēt uz ražu, pieņemsim – 40 kilogramu no koka. Viens kilograms nelobītu riekstu maksā astoņus eiro. Viens koks ienes ap 400 eiro. Bet, ja ir 100 koku, tad peļņa – 40 tūkstoši. Protams, jāērķinās, ka puse naudas aizies mēslojumā, augsnes uzlabošanā, tehnikā, laistīšanas sistēmās. Šā vai tā – 20 tūkstoši gadā ir gana labs cipars. Tāda laba pensija! Bet pacietībai jābūt pirmajos gados. Viens kociņš maksā 25 eiro, tātad, lai apstādītu vienu hektāru, 2500 eiro jāatvēr.»

Eduards zina teikt, ka kociņus pērk cilvēki, kuriem ir neapstrādāta zeme. To var pārvērst par plantāciju, kas paliks mantojumā bērniem. Jā, pirmos trīs četrus gadus mazliet jāpastrādā, bet pēc tam atliek tik novākt ražu. Bet ja koki izsalst? «Protams, tie var izsalst. Dabā vienmēr ir dabīgs atbirums, jo uzvar stiprākais. Koki ir kā bērni – kad tie mazi, tie ir jāsaudzē un jālutina.»

Eduards stāsta, ka valriekstiem nav nepieciešama nekāda speciāla augsne. Stāda tāpat un turpat, kur ābeles un plūmes. «Tā mums bija ar pirmajiem diviem kociņiem pie mājas. Iestādījām un aizmirsām, līdz, laikam tas bija sestajā gadā, ieraudzījām – koks pilns ar riekstiem. Tad arī sākām interesēties par valriekstu audzēšanu. Meklējām Latvijas klimatiskajiem apstākļiem piemērotākās šķirnes. Šobrīd saimniecībā valrieksti sastādīti apmēram 7,5 hektāros, tātad apmēram 750 kociņu. Tā kā koks aug liels, tos stāda 10 reiz 10 metru attālumos.»

Eduarda plantācijās daļai kociņu ir laistīšanas sistēmas, bet viņš teic, ka citos stādījumos tādu nav. «Vēl uz visiem jautājumiem «kā labāk?» nezinu atbildes. Es vēl eksperimentēju. Pēc desmit gadiem, iespējams, jau būs citi ieteikumi un padomi,» saka lauksaimnieks un piebilst, ka valrieksti kā atsevišķa kategorija Lauku atbalsta dienesta sistēmā netiek atzīmēti. Tikai tad, kad būs daudzi, kuri nodarbojas ar šo koku audzēšanu, varēs saņemt valsts atbalstu kā fermeris riekstkopis. Bet cerība, ka šī lieta aizies, ir, jo Rāmavas izstādē daudzi interesējušies, un fermeris rēķina, ka Latvijā divu gadu laikā pārdoti 4000 stādu. Varbūt dažas plantācijas jau veidojas, bet pagaidām piesardzīgi, interesenti vispirms nopērk pāris kociņu, lai pamēģinātu – augš vai neaugš, būs raža vai nebūs.

Daži praktiski padomi

«Sākumā stādus vedām no Moldovas. Tur ir ļoti daudz un dažādas šķirnes. Bet tagad jau varam potēt no savējiem,» lepojas Eduards. Valriekstus viņš iesaka stādīt rudenī, bet var arī pavasarī. Stādi fermā aug vagās, nevis konteineros, ar kuriem būtu iespēja stādīt visu vasaru. «Visādi var gadīties: rudenī stādītais var nepārziņot, bet pavasarī stādītais – neiesakņoties. Kokam arī kaut kas var nepatikt. Tā ir daba, nevaram pateikt iemeslu, kāpēc desmit kociņi ieaug, bet viens ņem un nokalst. Mēness fāzēm neticu. Es ticu darbam. Mēness jūsu vietā nestrādās. Ja kaut kas nesanāk, tad jādara atkal. Neatļaidība dod rezultātu, neatļaidība ir veiksmes pamatā,» strikti saka Eduards.

Kuru šķirni izvēlēties? «Vēl neesmu atradis kopsaucēju, kurā klimata zonā kādai labāk patīk. Man jau liekas, ka viss atkarīgs no saimnieka rūpēm par kokiem,» spriež Eduards. Viņa stādījumu lauka vidū ir vieta arī kūtsmēsļu čupai – tiem jānostāvas gads, kamēr «nogatavojas». Tikmēr uz čupas sastāda ķirbjus.

Īpašu slimību valriekstiem neesot. Ja pārāk slapjš, tad lapas kļūst melnas. Stirnas mazos kociņus neēdot, jo koksne rūgta.

Valrieksta vainags tiek formēts līmeņos, izvēloties līdera zaru, it kā trīs stāvos. Sānzarus negriež, jo uz tiem būs raža. «Trīs gadus ar kociņiem ir ņemšanās – jātaisa apdobs, jāpiesien, jāapgriež. Kad jāvāc raža, ir savi plusi – nav kā ar plūmēm, kuras nokrīt un jau pēc dažām dienām var uz zemes sapūt. Rieksti nokrīt, bet savā zaļajā kažociņā zemē var nogulēt pat trīs nedēļas. Kad raža savākta, tā var glabāties gadu, pat divus,» stāsta fermeris.

Un kā ražu apēst? Moldāvu šķirnei *Pesčanskij* ir plāna miziņa un riekstu var atvērt, gandrīz tikai ar rokām saspiežot. Protams, Eduardam ir arī īpaša ietaise, kas atgādina miniatūru gaļasmašīnu, lai riekstu čaumalu viegli saspiestu, netraumējot kodolu. Lai neizkalstu, glabā vēsumā – pietiek ar +10 grādiem. «Visveselīgākie – svaigi. Uzbriedinu trīs dienas ūdenī, katru dienu mainot ūdeni. Riekstus var pievienot maizei. Tos izmanto konditorejā. Miziņām uzlej degvīnu – tas būs labs uzlējums sirds stiprināšanai. Pievieno salātiem, un zinu, ka taisa arī valriekstu sviestu,» stāsta Eduards. Es padalos ar savu recepti, ka pievienoju valriekstus ķiršu un brūkleņu ievārījumiem.

Idille ar vistām un rozēm

Eduards ir uzņēmējs, bet viņam patīk sevi saukt par fermeri. Kopš tēva vairs nav, viņš pārņēmis dārza kopšanu un valriekstu audzēšanu. Pagaidām daudz kas viņa saimniecībā nav biznesam, bet skaistumam. «Ne jau no visa, kas manā saimniecībā, ir jāgūst labums,» viņš pasmejas.

Un tā aplokā blēj kaziņas, kas droši tek klāt, lai pabužina pierīti. Satrauktas skraidelē melnas vistas, kurām ir melnas sekstes, un vistas, kurām ir melna gaļa, bet olas gan brūnas. «Tās man ir priekam un pašu galdam,» paskaidro Eduards un piebilst, ka no Pārtikas un veterinārā dienesta jau saņemta atļauja, lai pārdotu olas. No tuvējā meža gan lapsas šad tad pienāk pie aploka, bet dabū pa degunu ar elektrību. No lidojošajiem ienaidniekiem sargā tīkls. «Bet viņiem arī jādzīvo, un tās vistas, kas lēnāk skrien uz patvērumu, ir kā nodeva. Būra vidū pat speciāli atstāts koks – ja vista nepaspēj līdz patvērumam, tad var paslēpties zem tā,» Eduards rāda. «Teikšu, kā ir – ja es būtu vista, tad labprāt dzīvotu tādā mājā. Ventilācija, komforts, racionāls izkārtojums.» Lauku sētā ir arī truši, dīķi foreles, ir bites un arī namiņš, kur gulēt, bišu sanoņā klausoties. Saules baterijas ražo enerģiju – «pietiek pašam un vēl var pārdot.»

Vēl viena aizrautība – rozes. «Vīrieši pērk kokus, bet pie reizes – savai sievietei nopērk rozi. Moldovā lauksaimniecības izstādē redzēju, ka tās ir ļoti pieprasītas. Man mašīnā, kur bija riekstu kociņi, palika vieta arī rožu stādiem.» Šķirnes varbūt Latvijā nav tik atpazīstamas, tāpēc Eduards tām devis 32

populārus latviešu sieviešu vārdus – Ilze, Baiba, Aija utt. Šķiet, rožu audzētāji sašutumā tagad varētu protestēt, bet Eduarda atbilde ir vienkārša: «Kā savam sunim dodu vārdu, tā arī rozei.»

Tos rožu stādus, ko nenopērk stādu tirgos vai tīmekļvietnē *Walnut.lv*, stāda zemē un ļauj vasarā krāšņi uzziedēt. «Ar ziediem būs dārgākas!» Eduards smejas un ved pie dobēm, kur tiek aprobēta jauna ideja. «Floristi un dekoratori meklē neparastākas formas, viņiem nevajag taisnas un pareizas rozes. Un modē ir smaržīgas rozes. Manējās visas smaržo! Dekoratori paši var nākt un griezt, kuri ziedi patīk. No rīta nogrieztās kompozīcijas stāvēs ilgi,» stāsta Eduards. «Zināt, kas jādara, lai rozes neizsaltu? Tās ir jāsedz ar eglēm, bet pirms tam kārtīgi jāapgriež. Zinu, ka ir žēl apgriezt, bet tas jādara, lai nākamajā gadā ziedētu jo skaisti.»

Starp dārzeņu vagām ir viena dikti koša ar kliņģerītēm. Gribu paspīdēt ar zināšanām un saku, ka tās tējai. Eduards saka priekšā: tas saistīts ar vistām. Priekš kam? «Oranžais ziediņš satur keratīnu. Vīstu olu dzeltenums uzreiz ir spilgtāks, garšīgāks un arī veselīgāks.» Tā, lūk!

Rendas pagastā SIA *Westlake* īpašnieks Eduards Ostrobrods par darbīgumu un atsaucību saņēmis balvu, ar kuru lepojas. Pasniedzot balvu, tika teikts: «Latvija tagad Eduardam kļuvusi par mājām, un viņš ir apņēmības pilns eksperimentēt un valriekstu audzēšanu padarīt par Latvijai būtisku lauksaimniecības nozari. Viņš ir ļoti viesmīlīgs, atsaucīgs un ideju pilns, iesaistās pagasta dzīvē.» «Tas ir patīkami, ka mani pazīst. Uz mašīnas, ar ko braucu rallijos, ir *Walnut.lv* logo. Tā pie reizes, nodarbojoties ar hobiju, stāstu par savu biznesu,» saka Eduards un piebilst: «Kovīda laiks daudz ko mainīja attiecībā pret sociālo distancēšanos, brīvību, dabu. Te mana ģimene atradusi harmoniju un prieku.» Un gribas ticēt, ka Rendā reiz būs valriekstu aleja, ko Ostrobrods būs stādījis savējo priekam. ●